

İlgili Kanun / Madde
3201 S. YHBK. /4

T.C
YARGITAY
10. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2022/4794

Karar No. 2022/7987

Tarihi: 26/05/2022

●YURT DIŐI HİZMET BORÇLANMASI
●YURT DIŐI HİZMET BORÇLANMASINDA
BORÇLANMA BEDELİNİN BAŞVURU
TARİHİNDEKİ PRİM ORANLARINA GÖRE
BELİRLENECEĞİ

ÖZETİ: Burada, Kurum işleminin hukuka uygun olması kriter olarak alınmalıdır. Kurum, yapılan borçlanma başvurusunu hukuka uygun olarak değerlendirmiş ve yaptığı borç tahakkukunu tebliğ etmiş, buna rağmen borçlanma bedeli Yasada belirtilen üç aylık süre içinde ödenmemiş ise, 3201 sayılı Kanunun 4'üncü maddesi gereği borçlanmak için Kuruma yeniden başvuru gerektiğinden, davanın açıldığı tarihe bakılmaksızın buna ilişkin isteğın reddine karar verilmelidir.

Kurum işleminin hukuka uygun bulunmaması durumunda ise, prime ilişkin uyuşmazlığın makul süre gözetilerek çözümlenmesi gerekir. Makul sürenin belirlenmesinde, 5510 sayılı Kanunun 42'nci maddesinden yararlanılabilir. Anılan maddede, “Kurum, sigortalıya veya hak sahiplerine bağlanacak gelir, aylık veya toptan ödemeleri, gerekli belgelerin ve incelemelerin tamamlandığı tarihten itibaren en geç üç ay içinde hesap ve tespit ederek sonuçlarını yazı ile bildirir.” düzenlemesine yer verilmiştir. Benzer düzenlemeye Mülga 506 sayılı Kanunun 116'ncı maddesinde de yer almakta idi. Ayrıca, 3201 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinde de üç aylık ödeme süresi belirlenmiş olup; tüm bu düzenlemeler, 3201 sayılı Kanunla ilgili uyuşmazlıklarda üç aylık sürenin makul süre olarak alınabileceğini göstermektedir.

DAVA: Dava, vefat eden eşin yurtdışı hizmetlerinin talep ya da dava tarihinden borçlanabileceğinin tespiti istemine ilişkindir.

İlk Derece Mahkemesince, hükümde belirtilen gerekçelerle davanın kabulüne dair verilen karara karşı davalı vekili tarafından istinaf yoluna başvurulması üzerine, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesince davalı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesince verilen kararın, davalı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine, temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve Tetkik Hâkimi Birgül Ünlü tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi.

I-İSTEM:

Davacı borçlanma talep tarihi olan 19/12/2018 tarihinde geçerli prime esas kazanç üzerinden kabul edilmezse dava tarihinde geçerli prime esas kazanç üzerinden vefat eden eşin Almanya’da geçen çalışma sürelerinden 01/01/1974 tarihinden itibaren 1800 gün borçlanabileceğinin tespitini istemiştir.

II-CEVAP:

Davalı Kurum vekili, davacının borçlanma talep tarihi itibariyle Türk Vatandaşı olmaması nedeniyle borçlanma talebinin reddine dair Kurum işlemlerinin yerinde olduğunu beyanla davanın reddini istemiştir.

III-İLK DERECE MAHKEME KARARI

Mahkemesince “...-Davanın kabulü ile; Türk vatandaşlığından izinle çıkan davacının 19/12/2018 tarih 17.386,159 sayılı yurtdışı hizmet borçlanma talep dilekçesine istinaden müteveffa eşi Hüseyin Remzi Erdoğan’ın yurtdışında Türk vatandaşlığına geçen borçlanmaya esas sürelerden 01/01/1974 tarihinden itibaren 1800 günü 3201 sayılı yasa kapsamında borçlanabileceğinin tespitine,...” karar verilmiştir.

IV-BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ KARARI

Bölge Adliye Mahkemesince, “...İzmir 16. İş Mahkemesi’nin, 18/09/2020 tarihli, 2019/50 E, 2020/112 K. sayılı kararına yönelik davalı vekilinin istinaf başvurusunun Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 353/1-b.1 maddesi gereğince esastan reddine,...” karar verilmiştir.

V-TEMYİZ KANUN YOLUNA BAŞVURU VE NEDENLERİ

Davalı Kurum vekili, eksik araştırma ve inceleme sonucu verilen kararın bozulmasını istemiştir.

V-İLGİLİ HUKUK KURALLARI VE İNCELEME:

Dosya kapsamından davacının 19/12/2018 tarihli borçlanma talep dilekçesi ile eşinin Almanya’da bulunan çalışma sürelerinden 01/01/1974 tarihinden itibaren 1800 gün borçlanma isteğinde bulunduğu, davalı Kurumun 31/01/2019 tarihli

yazısıyla davacının borçlanma talep tarihi itibarıyla Türk Vatandaşı olmaması nedeniyle borçlanma talebinin reddedildiği, eldeki işlem iptali davasının ise 10/09/2019 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır.

Davacının, borçlanma bedelinin başvuru veya dava tarihindeki primlere göre belirlenmesi gerektiğinin tespiti istemi yönünden; 3201 sayılı Kanunun "Döviz İle Değerlendirme" başlıklı 4'üncü maddesi, "Sosyal güvenlik kuruluşlarınca döviz ile değerlendirilecek sürelerin her bir günü için tahakkuk ettirilecek prim, kesenek ve karşılık borcu tutarı bir dolardır. Dövizin cinsi ve miktarı Bakanlar Kurulu Kararı ile değiştirilebilir. Değişen miktar, tahakkuk ettirilmiş borçlanmanın tamamını ödemiş olanların bakiye borç sürelerine de uygulanır..." hükmünü; aynı Kanunun geçici 2'nci maddesinin ikinci fıkrası ise, "Ancak, 4'üncü madde hükümlerine göre tahakkuk ettirilen borç miktarı, ödeme tarihindeki doların Türk Lirası karşılığı esas alınarak hesap ve tahsil edilir." hükmünü içermekte iken; anılan geçici 2'nci madde, 5510 sayılı Kanunun 106'üncü maddesi ile tamamen yürürlükten kaldırıldığı gibi; aynı Kanunun 4'üncü maddesi de, 08/05/2008 tarihinde yürürlüğe giren 5754 sayılı Kanunun 79'uncu maddesiyle değişikliğe uğramıştır.

5754 sayılı Kanunun 79'uncu maddesiyle değişik 3201 sayılı Kanunun "Borçlanma Tutarı ve Borçlanma Tutarının İadesi" başlıklı 4'üncü maddesi, "borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarı, başvuru tarihindeki 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 82'nci maddesinde belirtilen prime esas asgari ve azamî günlük kazanç arasında seçilecek günlük kazancın % 32'sidir. Ancak, prime esas asgari günlük kazancın altında olmamak üzere borçlanma tutarına esas alt sınırı farklı bir miktarda belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Borçlanılan süreler, yurda kesin dönüş yapılmış olması şartıyla aylık tahsisi için yazılı talepleri halinde 5510 sayılı Kanunun 41'inci maddesinin son fıkrası hükümlerine göre değerlendirilir. Tahakkuk ettirilen borç tutarı, tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde ödenir. Ödeme yapılan gün sayısı prim ödeme gün sayısına ve prime esas kazançta dahil edilir. Tahakkuk ettirilen prim borcunu tebligat tarihinden itibaren üç ay içerisinde ödemeyenler için yeniden başvuru şartı aranır.

Borçlanmadan sonradan vazgeçenler ile yapılan borçlanma sonrasında aylık bağlanması için gerekli şartları yerine getiremeyenlere ve bunların hak sahiplerine talepleri üzerine yaptıkları ödemeler, faizsiz olarak iade edilir..." hükmünü içermekte olup; anılan madde içeriğinden de açıkça anlaşılacağı üzere, 3201 sayılı Kanun kapsamındaki borçlanmalarda, borçlanma tutarının belirlenmesindeki "ödeme tarihi" kıstası, "borçlanma başvuru tarihi" olarak değişikliğe uğramıştır.

3201 sayılı Kanun'dan yararlanarak yurtdışında geçen sürelerini borçlanmak isteyenler ile Kurum arasında borçlanma işlemine, bunun sonucu olarak ödenecek prim miktarına ilişkin de uyuşmazlıklar çıkmaktadır. Kurumun aktüeryal dengesi ve hakkaniyet ölçüleri gözetilerek ödenecek primin hangi tarihteki prime esas kazanç

miktarları esas alınarak belirleneceği üzerinde durulmalıdır. Bu yönde, 3201 sayılı Kanununun 4'üncü maddesinin önceki düzenlemesinde açıkça “ödeme tarihi” esas alındığından, bu konuda çıkabilecek uyuşmazlık ödeme tarihine göre çözümlenmekte iken, yürürlükte olan düzenleme tahakkuk tarihindeki primin tebliğden itibaren üç aylık süre içinde ödenmesi şeklinde olup, bu üç aylık sürenin geçirilmesi durumunda borçlanma bedeli olarak ödenecek prim miktarının nasıl belirleneceği irdelenmelidir.

Burada, Kurum işleminin hukuka uygun olması kriter olarak alınmalıdır. Kurum, yapılan borçlanma başvurusunu hukuka uygun olarak değerlendirmiş ve yaptığı borç tahakkukunu tebliğ etmiş, buna rağmen borçlanma bedeli Yasada belirtilen üç aylık süre içinde ödenmemiş ise, 3201 sayılı Kanununun 4'üncü maddesi gereği borçlanmak için Kuruma yeniden başvuru gerektiğinden, davanın açıldığı tarihe bakılmaksızın buna ilişkin isteğin reddine karar verilmelidir. Örneğin, Türkiye’de sigortalı olarak tescili bulunmayanların borçlanması 5510 sayılı Kanununun 4/1-b maddesi kapsamında değerlendirilerek borç tahakkuku yapılması Kanun gereği olup, Kurum işlemi hukuka uygun olacağından, tahakkuk ettirilen prim borcunu ödeme yerine, borç tahakkukunun 5510 sayılı Kanununun 4/1-a maddesine göre yapılması ve prim borcunun da başvuru tarihindeki prim miktarları esas alınarak belirlenmesine ilişkin davanın reddi gerekecektir.

Kurum işleminin hukuka uygun bulunmaması durumunda ise, prime ilişkin uyuşmazlığın makul süre gözetilerek çözümlenmesi gerekir. Makul sürenin belirlenmesinde, 5510 sayılı Kanununun 42'nci maddesinden yararlanılabilir. Anılan maddede, “Kurum, sigortalıya veya hak sahiplerine bağlanacak gelir, aylık veya toptan ödemeleri, gerekli belgelerin ve incelemelerin tamamlandığı tarihten itibaren en geç üç ay içinde hesap ve tespit ederek sonuçlarını yazı ile bildirir.” düzenlemesine yer verilmiştir. Benzer düzenlemeye Mülga 506 sayılı Kanununun 116'ncı maddesinde de yer almakta idi. Ayrıca, 3201 sayılı Kanununun 4'üncü maddesinde de üç aylık ödeme süresi belirlenmiş olup; tüm bu düzenlemeler, 3201 sayılı Kanunla ilgili uyuşmazlıklarda üç aylık sürenin makul süre olarak alınabileceğini göstermektedir.

Buna göre, Kurumun hukuka aykırı işlemine karşı, Kurum işleminin tebliğ tarihinden itibaren üç aylık makul süre içinde dava açılması durumunda, borçlanılacak prim miktarının başvuru tarihindeki primler esas alınarak belirlenmesi; üç aylık makul süre geçtikten sonra dava açılması durumunda ise, dava yeni borçlanma iradesi sayılarak davanın açıldığı tarihindeki primler esas alınarak borçlanma bedeli belirlenmesi gerekir. Örneğin, Türk vatandaşlığından izinle çıkan kişilerin, Türk vatandaşı oldukları dönemde yurtdışında geçen süreleri borçlanma hakkının varlığı gözetildiğinde, başvuru tarihinde Türk vatandaşı olunmadığı gerekçesiyle borçlanma başvurularının reddi hukuka aykırı olacağından, ödenecek borçlanma bedelinin burada belirtilen kriterlere göre belirlenmesi gerekir.

Diğer bir olasılık da, Kurumun borçlanma talebini değerlendirmeyip cevapsız bırakmasıdır. Bu durumda, 5510 sayılı Kanunun 42'nci maddesinde belirtilen üç aylık süre geçtiğinde Kurumun talebi reddetmiş olduğu esas alınarak, anılan üç aylık bekleme süresine yukarıda belirtilen üç aylık makul süre (3 + 3 =6 ay) eklenmeli; davanın Kuruma başvuru tarihinden itibaren 6 aylık süre içinde açılması durumunda yine Kuruma ilk başvurunun yapıldığı tarihteki prime esas kazancın esas alınması; başvuru tarihinden itibaren altı aylık sürenin geçmesinden sonra dava açılması durumunda ise, makul sürenin geçtiği ancak Kurum tarafından da başvuruya bir cevap verilmediği gözetilerek borçlanma bedelinin davanın açıldığı tarihteki prime esas kazanç miktarı esas alınarak belirlenmesi gerekecektir.

Somut olayda, 19/12/2018 tarihli borçlanma başvurusunun davalı Kurum tarafından hukuka aykırı olarak 31/01/2019 tarihli yazısı ile kabul edilmediği, dosya içerisinde bulunan talep red yazısı üzerine el yazısı ile tebliğ tarihinin 20/02/2019 olarak belirtildiği, geri çevirme ile yazının red tarihinin sorulduğu ancak herhangi bir bilginin verilmediği ancak eldeki davanın makul süreyi aşacak şekilde 10/09/2019 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. Yukarıdaki açıklamalar ışığında, makul sürede açılmayan iş bu dava yönünden dava tarihindeki prime esas kazanç üzerinden borçlanmaya karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde talep tarihindeki prim üzerinden borçlanılmasına karar verilmesi hatalı olup bozma nedenidir.

Bu maddi ve hukuki olgular göz önünde bulundurulmaksızın, eksik inceleme ve araştırmayla yazılı şekilde karar tesisi, usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O hâlde, davalı Kurum vekilinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesinin istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin kararının kaldırılarak İlk Derece Mahkemesince verilen hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi kararının HMK'nın 373/1 maddesi gereği kaldırılarak, temyiz edilen ilk derece mahkemesi hükmünün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, 26/05/2022 gününde oybirliğiyle karar verildi.